

Referanser: KM 10/22, KM 12/24, KR 78/24

Arkivsak: 23/00683-23

Saksdokumenter:

Kirkerådets handlingsplan Sannhet og forsoning

Handlingsplan Sannhet og forsoning

Sammendrag

Kirkemøtet i 2024 behandlet saken «Sannhet og forsoning» om kirkens respons på Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Kirkemøtet bad Kirkerådet utarbeide en handlingsplan, og rådet får nå et forslag til plan til behandling. Handlingsplanen redegjør for tiltak i 2025 og tydeliggjør prioriteringer og behov for ekstra ressurser. Planen skisserer også tiltak for 2026– 2027.

- Kirkerådet skal vedta en handlingsplan som følger opp Kirkemøtets vedtak på en tilfredsstillende måte og som kan gjennomføres med tilgjengelige ressurser.

Kirkerådet har mottatt Samisk utvalgs rapport «Hvordan kan man styrke samisk kirkeliv i Den norske kirke», samt utredningen fra Arbeidsgruppen som fikk mandat «å fremme forslag til Kirkerådet og oppgaver og sammensetning av et nasjonalt organ for kvensk kirkeliv.» Noen av forslagene i rapportene er innarbeidet i handlingsplanens tiltak for 2025, andre krever ytterligere refleksjoner og utredninger.

- Kirkerådet må ta stilling til den videre behandlingen av forslagene i rapporten fra Samisk utvalg og utredningen fra Arbeidsgruppen for kvensk kirkeliv. Det foreslås å bruke 2025 til nødvendige avklaringer og utredninger.

Samisk kirkeråd gikk igjennom forslaget til handlingsplan på sitt møte i Trondheim 10.- 11. november, og kvenske/norskfinske og skogfinske miljøer er konsultert under arbeidet med planen. Innspill fra alle disse er innarbeidet i handlingsplanen.

Saksdokumentet redegjør først for Kirkemøtets vedtak og bestilling til Kirkerådet. Stortingets behandling av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport 12. november refereres kort. Deretter presenteres forslag til prioriteringer, før hvert av

tiltakene i den foreslåtte handlingsplanen beskrives. Til slutt redegjøres det for de økonomiske konsekvensene av tiltakene i planen.

Forslag til vedtak

1. Kirkerådet vedtar «Handlingsplan Sannhet og forsoning» med de endringer som kom fram i møtet.
2. Kirkerådet vil i løpet av 2025 ta stilling til den videre behandlingen av forslagene i rapporten fra Samisk utvalg og utredningen fra Arbeidsgruppen for kvensk kirkeliv.

Saksorientering

1. Bakgrunn

1.1 Kirkemøtes bestilling til Kirkerådet

Kirkemøtet i april 2024 behandlet saken «Sannhet og forsoning» om kirkens respons på Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport.¹ Punkt 4. i Kirkemøtets vedtak lyder:

Kirkemøtet ber om at Kirkerådet utarbeider en handlingsplan for oppfølgingen av arbeidet med sannhet og forsoning, i samhandling med relevante aktører. Handlingsplanen bør ha tidsangivelser og gjerne skille mellom tiltak på kort og lang sikt. Handlingsplanen må være konkret slik at resultatene kan evalueres, og det må stilles ressurser til rådighet slik at dette arbeidet får prioritet. Flere av saksfeltene i handlingsplanen bør inkludere tematikk knyttet til unnskyldning.

Handlingsplanen bør inkludere tema som:

- Kunnskap om fornorskingspolitikken historie og virkninger
- Erkjennelse av og oppgjør med urett
- Gjenoppbygging av tillit og gode relasjoner
- Kirkens forsoningskompetanse
- Fornorsking som teologisk utfordring
- Urfolk og minoriteters trosutøvelse, livsanskuelse og kultur
- Trosopplæring og barn og unges involvering i kirkelivet
- Utdanning og kompetanseutvikling for kirkelig ansatte, med vekt på språk- og kulturkompetanse
- Kompetansebygging hos kirkens medlemmer, e-læringskurs om sannhet og forsoning tilbys alle interesserte
- Rekruttering til kirkelig utdanning av personer med samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk bakgrunn, og hvordan kirkelig utdanning kan gjøres relevant for disse
- Språkarbeid: bibeltekster, liturgier og salmer (både nye salmer og liturgier og oversettelser)

¹ [Sannhets- og forsoningskommisjonen - sluttrapport \(stortinget.no\)](#)
KM-sak 12/ 24 [Sannhet og forsoning](#) [KM-vedtak sak 12/24](#)

- Kunstneriske og kulturelle ytringer som redskap i forsoningsarbeidet
- Liturgisk og kunstnerisk formspråk i kirkerom og liturgi
- Rettighetsarbeid
- Rasisme, med særlig vekt på barn og unge
- Internasjonalt og økumenisk samarbeid

Dette er en ambisiøs liste med mange og omfattende tema. Listen må leses som et uttrykk for Kirkemøtets engasjement og ønske om å prioritere arbeidet med sannhet og forsoning. Kirkemøtets erkjennelse og selvpålagte ansvar ligger som fundament for handlingsplanen:

Kirkemøtet erkjenner kirkens medvirkning i fornorskingspolitikken overfor samer, kvener/norskfinner og skogfinner. Kirken vil ta ansvar for å bidra til forsoning, tillitsbygging og gjenopprettelse av den uretten kirken har påført mennesker. I disse forsoningsprosessene er det nødvendig å finne gode former for å fremføre unnskyldninger.

Kirkemøtet minner om at samer, kvener/norskfinner og skogfinner har formet historien og samfunnsutviklingen i Norge, i samvirke med andre minoriteter og majoritetsbefolkningen. Den norske kirke er et flerkulturelt fellesskap hvor felles tro får ulike og likeverdige uttrykk. Et slikt fellesskap utviser ikke kulturell egenart, men lar mangfoldet styrke fellesskapet. Kirkemøtet understreker at en slik kirkeforståelse må ligge til grunn for fellesskapet og alt arbeid i lokalmenigheten. Samiske, kvenske/norskfinske og skogfinske tradisjoner, kultur, språk og livsanskuelser, angår alle landets menigheter, også i de områder hvor de direkte berørte gruppene har liten tilstedeværelse.²

Implikasjonene av Kirkemøtets vedtak konkretiseres i tiltakene i handlingsplanen. Den inneholder tiltak som angår grupper som ble *direkte berørt* av fornorskingspolitikken, men også tiltak som angår *alle* i en folkekirke som vil være et flerkulturelt fellesskap med rom for et mangfold av trosuttrykk og tradisjoner.

1.2 Stortingets behandling

Stortinget behandlet Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport 12. november og kom med en historisk beklagelse:

Stortinget vil formidle sin dypeste beklagelse for de overgrep fornorskingspolitikken innebar for samer, kvener/norskfinner og skogfinner. Med dette ber Stortinget om unnskyldning for tidligere stortings aktive rolle i fornorskingspolitikken, og erkjenner ansvar for denne politikkenes konsekvenser for grupper og enkeltindivider.³

Stortinget vedtok ytterligere 16 tiltak, de fleste handler om behovet for økt kunnskap og styrking av språkoplæring og støtte til kulturarenaer.

² Vedtak KM12/24

³ [Sak - stortinget.no](http://sak-stortinget.no)

Kirkerådet kan merke seg at «Stortinget ber regjeringen oppfordre nasjonale institusjoner til å etablere tettere samarbeid med samiske, kvenske/norskfinske og skogfinske institusjoner og til å bidra til synliggjøring, ivaretagelse og formidling av samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk kultur.» (Vedtak 24) I denne sammenheng er det naturlig å se Den norske kirke som en nasjonal institusjon.

Kirken bør kunne være en viktig samarbeidspartner til et nytt desentralisert, nasjonalt kompetansesenter om fornorskingspolitikk og urett (vedtak 16), ettersom kirken sitter med mye og unik erfaring og kompetanse. Kirken var nærværende i alle berørte lokalsamfunn gjennom hele fornorskingsperioden. Senteret skal i sitt arbeid «bygge videre på eksisterende kompetanse-, forsknings- og formidlingsmiljøer», og det er naturlig at KUN/VID Tromsøs kompetansemiljø tas med i denne sammenheng.

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå og vurdere endringer i navneloven, slik at etterkommere av urfolk og/eller nasjonale minoriteter lettere kan ta tilbake sin families opprinnelige etternavn.» (Vedtak 26) Dette er relevant for kirken ettersom prester bidro til navnegivning i forbindelse med innskriving i kirkebøkene. Ikke minst i skogfinske miljøer, hvor det skogfinskespråket er gått tapt, uttrykker gamle personnavn og stedsnavn identitet og tilhørighet til den skogfinske kulturen.

Det er gledelig og viktig at Stortinget «ber regjeringen melde tilbake til Stortinget ved fremleggelse av budsjettet hvert år om hvordan arbeidet overfor urfolk og nasjonale minoriteter følges opp i de respektive departementers ansvarsområder.» (Vedtak 31) Dette skjerper forpliktelsene til at tiltak blir gjennomført og prioritert i departementenes budsjetter og signaliserer en tidshorison for arbeidet, langt ut over det som nå ligger i kirkerådssaken.

Fremskrittspartiet stilte seg ikke bak Stortingets beklagelse og vil heller ikke at Norge skal anerkjenne urfolk og minoriteters rettigheter, og brukte anledningen til å fremme forslag om å legge ned Sametinget og trekke Norge ut av ILO konvensjon 169. Andre partier (SV, Rødt, MDG og Venstre) foreslo tiltak som omhandler konflikthåndtering, urfolks- og minoritetsrettigheter, arealutnyttelse og tradisjonelle næringer, og uttrykte skuffelse over at Stortingsflertallet ikke støttet dette. Disse uenigheter avspeiler ulike holdninger i befolkningen, noe kirken bør ha i mente i sitt forsoningsarbeid. Kirkerådet bør for øvrig merke seg at Stortingets behandling fremstår som et minoritetspolitisk gjennombrudd for kvenene/norskfinnene og skogfinnene i Norge.

2. Handlingsplan

2.1 Prosess og forankring

Samisk kirkeråd gikk igjennom handlingsplanen på sitt møte i Trondheim 10.- 11. november. Kvenske/norskfinske miljøer er konsultert underveis i arbeidet med planen, og det har vært møte med skogfinske organisasjoner og institusjoner i samarbeid med Hamar bispedømme. Innspillene fra disse møtene og samtalene er innarbeidet i handlingsplanen.

Strategiplan for samisk kirkeliv 2019-2027, vedtatt av Kirkemøtet i 2019, gir relevant bakgrunn for handlingsplanen.⁴

Den foreslåtte handlingsplan omfatter alle tema som er nevnt i kirkemøtevedtaket. Planen redegjør for tiltak på kort sikt (2025) og på lengre sikt (2026 – 2027). Når det gjelder tiltak i 2026 og 2027 må disse konkretiseres i løpet av 2025. De vil bl.a. avhenge av hvordan Kirkerådet velger å håndtere forslagene i rapporten fra Samisk utvalg og utredningen fra Arbeidsgruppen for kvensk kirkeliv.

Handlingsplanen må ses i sammenheng med det ordinære arbeidet i Kirkerådet, særlig i Avdeling for samisk kirkeliv og Avdeling for kirkefag. Men flere avdelinger i Kirkerådet og Bispemøtet er involvert i tiltakene. Kirkerådets administrasjon har en intern arbeidsgruppe med medlemmer fra alle relevante avdelinger og Bispemøtet, som koordinerer arbeidet med «Sannhet og forsoning». Koordineringen av arbeidet ligger i direktørens stab.

2.2 Prioriteringer

Handlingsplanen inneholder 29 tiltak, men de fleste er enten tiltak som allerede er i gang eller som lar seg gjennomføre innenfor de ordinære avdelingsbudsjettene. 10 av tiltakene krever ekstra ressurser (se nedenfor).

Arbeidet med kvensk/norskfinsk kirkeliv er i gang, men må gis større prioritet i årene fremover. Derfor foreslås det å arrangere en større kvensk/norskfinsk kirkekonsultasjon og også å starte et forprosjekt sammen med Bibelselskapet med kvenske oversettelser av bibeltekster. Det foreslås videre å etablere et midlertidig kvensk/norskfinsk utvalg/kirkeråd som et skritt i oppfølgingen av forslagene til Arbeidsgruppen for kvensk kirkeliv. Kvensk/norskfinsk kirkeliv skal også synliggjøres bedre på kirkens digitale flater.

Det er en prioritert oppgave å styrke samarbeidet med skogfinske miljøer i nært samarbeid med Hamar biskop og bispedømmeråd, og derfor foreslås det å igangsette et prosjekt for å synliggjøre skogfinsk historie, kultur og religiøsitet.

Kirkemøtet bad om at «Flere av saksfeltene i handlingsplanen bør inkludere tematikk knyttet til unnskyldning». Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport og Stortingets beklagelse, aktualiserer behovet for kirkelig unnskyldning. Det kan skje i forbindelse med en gudstjeneste eller gjennom andre forsoningshandlinger. Dette forutsetter grundige teologiske refleksjoner og solid forankring, både blant de som ble direkte berørt av fornorskingspolitikken, men også blant kirkens øvrige medlemmer. I 2025 må det avklares om det er ønskelig med en spesiell unnskyldning i en gudstjeneste (eventuelt flere) eller andre symbolske og konkrete forsoningshandlinger.

⁴ [samiskkirkerad_strategiplan_2019.pdf](#)

Forsoning skjer på ulike nivåer, ikke minst der folk bor. Det foreslås å bygge videre på erfaringer med lokalt forsoningsarbeid, som særlig Samisk kirkeråd har vært engasjert i, og utvikle nye ressurser og verktøy til lokalt forsoningsarbeid i menigheter og lokalsamfunn. Planen er å sette i gang noen pilotprosjekter for å høste erfaringer med tanke på videreutvikling av lokalt forsoningsarbeid.

Nye og prioriterte tiltak som krever ekstra ressurser i 2025, rangert ut fra ressursbehov:

- Kvensk/norskfinsk kirkelivskonsultasjon
- Kvenske oversettelser av bibeltekster: forprosjekt
- Ressursmateriell og pilotprosjekt om lokalt forsoningsarbeid
- Konsultasjon med teologiske utdanningsinstitusjoner
- Etablering av midlertidig kvensk/norskfinsk utvalg/kirkeråd
- Prosjekt om skogfinsk historie, kultur og kirkeliv
- Forsoningshandling/gudstjeneste
- Forsoningsteologi
- Nettsider om kvensk kirkeliv
- Utvandrerjubileet og urfolkstematikk

Handlingsplanen tydeliggjør disse tiltakene i grå felt. De utgjør til sammen 1,5 millioner kroner i 2025.

De følgende avsnittene utdyper de enkelte tiltakene i handlingsplanen.

Det er en vanskelig budsjettsituasjon for 2025 og 2026. Dersom det skal prioriteres innenfor en kostnadsramme på kr 500.000,- vil følgende prioriteringer være anbefalt:

Konsultasjonen med teologiske utdanningsinstitusjoner	115 000
Opprettelse av kvensk/norskfinsk midlertidig utvalg/råd	100 000
Nedskalert forberedelsesmøte om kvensk/norskfinsk kirkeliv	100 000
Skogfinsk prosjekt	100 000
Forsoningshandling/gudstjeneste	85 000

Forberedelsene til konsultasjonen med teologiske utdanningsinstitusjoner har kommet så langt at det vanskelig å reversere den prosessen. Alle summer blir skalert ned. Av større ting som det ikke blir rom for i det hele tatt i kostnadsrammen er forprosjekt med Bibelselskapet om kvenske oversettelser og lokalt forsoningsarbeid, og mindre mulighet til forankringer i kvenske/norskfinske miljøer. Dette arbeidet vurderes som viktig med tanke på forslag i arbeidsgruppa om kategorialmenighet og ny demokratisk struktur

2.3 Tiltak i handlingsplanen

2.3.1 Kunnskap og kompetansebygging

Kunnskap om fornorskingspolitikken historie og virkninger er en forutsetning for erkjennelse og oppgjør med urett. Dette understreket Sannhets- og forsoningskommisjonen, og også Kirkemøtet løfter fram behovet for kompetansebygging.

Kirkerådet har invitert de teologiske utdanningsinstitusjonene og KIFO til en konsultasjon høsten 2025, for å stimulere til økt forskning og undervisning om samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk kultur, kirkeliv og språk og om fornorskingen som teologisk utfordring. (Tiltak 1).

KUN/VID Tromsø har i gang satt den treårige videreutdanningen *Sannhet og forsoning som teologi og praksis*. Studiet er på deltid og nett- og samlingsbasert. Kirkens ansatte oppfordres til å delta, og det er ønskelig at arbeidsgivere legger til rette for dette og at de gis permisjoner. (Tiltak 2)

E-læringskurset *Fornorskning, forsoning og folkekirke* trenger en oppdatering etter at Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport foreligger og Stortinget har behandlet rapporten. Kurset skal også nylanseres, slik at flere enn kirkens ansatte kan gjennomgå det. (Tiltak 3)

KIFO skal avslutte forskningsprosjektet *Den norske kirke og forsoningsarbeid i Sápmi* i februar 2025. Dette finansieres gjennom tilskuddet fra Kirkerådet. KIFO vil trolig avdekke tematikk som Kirkerådet vil måtte følge opp i de nærmeste årene. (Tiltak 4)

Samisk kirkeråd vil gjøre ferdig ressursdokumentet *Diakoni i samisk kontekst* i løpet av neste år, og dette vil bidra til kompetanseheving for diakoner som arbeider i samiske miljøer. (Tiltak 5)

Det trengs å synliggjøre kvener/norskfinner på Den norske kirkes digitale flater. Derfor planlegges det å utarbeide både interne ressursider (Ressursbanken.no) og legge ut relevant stoff på eksterne sider (for eks. Kirken.no). Dette er viktig både for å øke kunnskapen om disse gruppene, men ikke minst for å synliggjøre kvensk/norskfinsk kultur, tradisjoner og deltakelse i menighetslivet. (Tiltak 6)

2.3.2 Erkjennelse og forsoning

Kirkemøtet oppfordrer til erkjennelse, oppgjør med urett og forsoning. Dette innebærer svært komplekse og vanskelige prosesser som involverer mange ulike aktører. Det er ulik tematikk knyttet til samer, kvener/norskfinner og skogfinners erfaringer med fornorskingspolitikken og kirkens involvering og ansvar. Det er selvsagt også ulike erfaringer og behov innenfor de enkelte gruppene. Forsoningsarbeid er tidkrevende, samtidig som det haster med tiltak som oppleves som at kirken kommer videre med forsoningsarbeidet.

Det er viktig å være klar over at fornorskingspolitikken angikk *hele* det norske samfunnet, ikke bare de grupper som ble direkte berørt. Hele befolkningen ble påført en forestilling om at Norge var en homogen nasjon, og majoritetsbefolkningens språk, kultur og religion ble lagt til grunn for nasjonsbyggingen og nasjonens

selvforståelse. Grupper i befolkningen som på ulike måter skilte seg ut fra majoriteten, ble tvangsassimilert under fornorskingspolitikken. Statsmaktens behandling av minoriteter er en skamplett i norsk historie. Helt opp til våre dager preges samfunnet av stereotype forestillinger om hva som er «norsk», noe som også kommer til uttrykk i møte med nye innvandrergupper. Kunnskap både om fornorskingspolitikken og fornorskingsprosesser er viktig, også for å forstå dagens integreringsutfordringer, slik at vi unngår å gjenta fortidens feil. Det trengs en økende erkjennelse av at både samfunnet og kirken er mangfoldig og at mangfoldet beriker når det gis gode kår.⁵

Den norske kirke var statskirke i tidsperioden med fornorskingspolitikk, og bærer dermed et medansvar for den statlige politikken. Det må stilles spørsmål om hvorledes kirken handlet som statens redskap, og *hvilket særlig ansvar kirken hadde*. Forhold knyttet til teologi, åndelige erfaringer og praksis, liturgier, språkbruk, salmer, musikk og kulturelle uttrykk i gudstjenesten, forkynnelse, kirkegårdsforvaltning og misjon har kirken selvstendig ansvar for – uavhengig av sin status som del av det statlige styringsverket.

Kirkemøtet uttrykte at «Flere av saksfeltene i handlingsplanen bør inkludere tematikk knyttet til unnskyldning». Mange som er direkte berørt av uretten fornorskingen forårsaket, har alt ventet for lenge med å få en tilstrekkelig unnskyldning og oppreisning fra Den norske kirke. Samene fikk en unnskyldning av Kirkemøtet i 1997, men kirken har ikke kommet med noe tilsvarende overfor de andre gruppene.⁶ Nå trengs tid og grundige overveielser for hvordan unnskyldninger kan framføres på en best mulig måte. Bispemøtet arbeider med å finne en god vei videre i dette arbeidet, i nær samhandling med relevante miljøer. Planlegging av en forsoningshandling/gudstjeneste involverer teologiske refleksjoner, utforming av liturgi, musikk og kunstneriske bidrag, eventuelle symbolhandlinger m.m. (Tiltak 7)

Teologisk nemnd under Mellomkirkelig råd vil i samarbeid med Bispemøtet videreføre sitt teologiske refleksjonsarbeid om forsoning og trekke vekslers på erfaringer fra relevante kirkelige forsoningsprosesser i ulike land. Det er særlig relevant å se på erfaringer fra Svenska Kyrkan. Teologisk nemnd vil arbeide med tematikk knyttet til såkalt «othering», og planlegger både seminarer og en artikkelsamling. Samisk kirkeråd og den nye liturgiske nemnden vil også arbeide med forsoningsteologi ut fra samiske perspektiver. (Tiltak 8)

Forsoningsarbeid er et nasjonalt anliggende, men det angår på en særlig måte lokalsamfunnene. Samisk kirkeråd har erfaring med lokalt forsoningsarbeid, og dette vil det bygges videre på i utvikling av oppdaterte og nye ressurser (for eks. samtaleopplegg) som kan tas i bruk i lokalmenigheter. Det foreslås å gjennomføre noen pilotprosjekter for å høste erfaringer for å videreutvikle ressurser til lokalt

⁵ Utvalget som så på Den norske kirke i et livssynsåpent samfunn belyser denne tematikken i kap. 2 i utredningen [den norske kirke i det livssynsåpne samfunnet - rapport 20.09.2024.pdf](#)

⁶ Vedtak i KM-sak 13/97 «Kirkemøtet erkjenner at myndighetenes fornorskingspolitikk og Den norske kirkes rolle i denne sammenheng har medført overgrep mot det samiske folk»

forsoningsarbeid. I denne sammenheng er det ønskelig å ta i bruk ulike virkemidler og ulike arenaer i lokalsamfunnet. Kunst og kultur er viktige ressurser i forsoningsarbeid, og dette er med på å synliggjøre at forsoning angår hele menneskelivet. (Tiltak 9)

2.3.3 Trosopplæring

Kirkemøtet vedtok i år ny *Plan for kirkelig undervisning og læring – overordnet del*. I arbeidet med nye rammeplaner, som Kirkemøtet får til behandling i 2026, må det sikres at samer, kvener/norskfinner og skogfinner inkluderes og at sannhet og forsoningsperspektiver tas med i planene. (Tiltak 10)

2.3.4 Rekruttering

Det er ønskelig at flere fra samiske, kvenske/norskfinske og skogfinske miljøer søker relevante utdanninger og tjenester i Den norske kirke. Både utdanninger og arbeidsforhold må legges til rette for å tiltrekke seg et større mangfold av medlemsmassen. Samer, kvener/norskfinner og skogfinners erfaringer og innsikter er nødvendige for at kirkelivet skal preges og berikes av disse gruppenes kompetanse. For å stimulere til dette, trengs et målrettet rekrutteringsarbeid.

Samisk kirkeråd samarbeider med Kirkerådets rekrutteringsteam om å utarbeide et strategidokument for rekruttering av samer til kirkelige utdanninger, som er planlagt ferdig neste år. Det er også nødvendig å lage rekrutteringsmaterieell på ulike språk og med innhold som vender seg til personer med samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk bakgrunn. (Tiltak 11)

2.3.5 Språk

Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport handler svært mye om språk og viktigheten av å bevare minoritetsspråkene. Stortinget vektla også språk i sin respons på rapporten. En av de mest alvorlige konsekvensene av fornorskingspolitikken er språktapet. Morsmål og identitet henger nært sammen for enkeltmennesker, men også for språkgruppers kulturelle tilhørighet. Å bruke statlige maktmidler for å hindre mennesker, i særlig grad barn og unge, i å bruke morsmålet skaper langvarige sår, traumer og mistillit til myndighetene. I denne sammenheng var statskirken også myndighet gjennom sin sterke medvirkning i skolene. Forsoning handler derfor i stor grad om å verdsette og legge til rette for at minoritetsspråkene tas i bruk og bevares. Samiske språk (sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk) og norsk er likeverdige språk, og kvensk er et nasjonalt minoritetsspråk i Norge, og som språklig og kulturelt uttrykk likeverdig med norsk.⁷

Den norske kirke er ikke lenger en offentlig institusjon, og dermed ikke underlagt bestemmelsene i lovverket om samisk og kvensk språk. Den eneste bestemmelsen som fortsatt gjelder Den norske kirke er Samelovens § 3-6: «Enhver har rett til individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i

⁷ Lov om språk § 5 – 6 [Lov om språk \(språklova\) - Lovdata](#)
Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold § 1.5 og kap. 3
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1987-06-12-56>

språkutviklingskommuner og språkvitaliseringskommuner.» Likevel et det et mål for kirken å styrke bruken av samisk og kvensk i kirkelivet. Det burde være selvsagt at de som har samisk eller kvensk som morsmål, skal kunne bruke sitt «hjertespråk» i gudstjenesten og i kirkelige handlinger, i liturgier, bibeltekster, bønner og salmer.

Den norske kirke, og særlig Samisk kirkeråd, har i en årrekke arbeidet for å styrke bruken av samisk, men kirken har kommet mye kortere når det gjelder kvensk. Bibelselskapet vil søke Kirkerådet om midler til et forprosjekt om oversettelse av bibeltekster til kvensk. Dette er et særdeles viktig tiltak for å ivareta språk og tradisjon i de kvenske miljøene. Ambisjonen for prosjektet er å oversette utvalgte tekster blant kirkeårets tekster til kvensk. Dette er vanlig praksis når det gjelder samiske språk i Norge og Sverige, og er et praktisk sted å begynne en slik oversettelsesprosess. Hovedansvaret for prosjektet vil ligge hos Bibelselskapet, i samarbeid med Den norske kirke/Nord-Hålogaland Bispedømme. (Tiltak 12)

Nylig kom Orre Testamente, Det Nye Testamentet i sørsamisk oversettelse. Bibelselskapet har søkt Kirkerådet om tilskuddsmidler (Gruppe 3-midler) for 2025 for å fortsette med oversettelser til nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk. I dette ligger også markedsføring av Orre Testamente. (Tiltak 13)

Det er håp om at Stortingets vedtak om språksatsing muliggjør at Kirkerådet kan søke offentlige midler til oversettelser av tekster til kirkelig bruk. Dette vil bli undersøkt.

2.3.6 Tro og kultur

Den norske kirkes selvforståelse er å være et flerkulturelt fellesskap, «hvor felles tro får ulike og likeverdige uttrykk. Et slikt fellesskap utvisker ikke kulturell egenart, men lar mangfoldet styrke fellesskapet.»⁸ Hvordan kan dette mangfoldet komme til uttrykk slik at samer, kvener/norskfinner og skogfinner gjenkjenner sin kultur og trosuttrykk i de lokale menighetene? Og hvordan kan kirkens ledere og ansatte bidra til å legge til rette for dette?

Samisk utvalg løfter fram behovet for å heve kompetanse i samisk språk, kultur, kristendomsforståelse, åndelighet og livsforståelse for kirkelig ansatte på lokalt nivå. Det foreslås å øke synligheten av dette på kirkens digitale flater bl.a. ved å legge ut lydfiler, filmer, bilder o.l. Dette tiltaket omfatter også kvener/norskfinner og skogfinner. (Tiltak 14)

En enkel måte å bidra til å synliggjøre og anerkjenne mangfoldet er å markere Samenes nasjonaldag 6. februar, Kvenfolkets dag 16. mars og Skogfinnenes dag 21. juni i lokale menigheter, og da ikke bare i områder hvor disse gruppene er godt representert. Det er også ønskelig at kirkeledere og ansatte deltar i ulike markeringer som arrangeres av andre miljøer på disse dagene. Et synlig kirkelig nærvær er uttrykk for respekt og takknemlighet for det mangfoldet disse gruppene representerer, også i storsamfunnet. Slike markeringer, krever få økonomiske

⁸ Vedtak KM-sak 12/24

ressurser, men har stor betydning for kunnskapsbygging og lokale relasjoner. I 2025 faller 16. mars på en søndag, og Bispemøtet oppfordrer til at Kvenfolkets dag markeres i gudstjenesten i alle landets menigheter. (Tiltak 15)

Skogfinnene, som har bodd i Norge i over 400 år, har de senere år blitt mer synlige som en distinkt gruppe. I skogfinske miljøer ivrer mange nå for å ta vare på levende tradisjoner og gjenoppdage og samle inn kulturminner. Norsk Skogfinsk Museum er svært viktig både for å dokumentere og revitalisere skogfinsk kultur og tradisjoner, og nå får museet et nytt bygg som vil øke kapasiteten og styrke formidlingen av skogfinske tradisjoner. Skogfinnernes språk, er ikke lenger i bruk, men det finnes spor av det i steds- og personnavn. Prestene var gjennom kirkebokføringen med på å fornorske - og dermed usynliggjøre - skogfinske navn. Elementer i tradisjonell skogfinsk religiøsitet og spiritualitet ble fornektet av statskirken. Kirken manglet forståelse for at dette også inkluderte elementer av kristen tro og tradisjon, og at skogfinnene allerede var kristne da de kom til Norge. I dag revitaliseres deler av denne religiøse tradisjonen i en kirke som har større forståelse og åpenhet for at tro kristen tro kan uttrykkes på mange måter. Det er behov for en kirkelig selverkjennelse og oppgjør med feilaktige oppfatninger av minoriteters kristendomsforståelse og tradisjoner.

Hamar bispedømme har et særlig engasjement for skogfinnene, i kontakt med andre bispedømmer på Østlandet hvor det bor skogfinner. I samarbeid med Hamar bispedømme vil Kirkerådet starte et prosjekt i 2025 for å synliggjøre og revitalisere skogfinsk historie, kultur og religiøsitet. Målgruppen er både de som har skogfinsk bakgrunn, men også mye bredere. Skogfinnene er lite kjent i kirken ut Østlandsområdet, og det er ønskelig å la deres tradisjoner være med å berike hele Den norske kirke. (Tiltak 16)

Det planlegges oppstart av Samisk liturginemnd, og det vises til egen kirkerådssak om dette. (Tiltak 17)

I denne sammenheng bør det også nevnes at Den norske kirke v/Samisk kirkeråd er vertskap for Samiske kirkedager i Alta i juni i 2025. Dette er en nordisk stormønstring av samisk kirkeliv og fellesskap på tvers av nasjongrenser. Samisk kirkeråd har bedt om ekstra midler i avdelingsbudsjettet til sin vertskapsrolle. (Tiltak 18).

2.3.7 Rettighetsarbeid

En avgjørende forutsetning for forsoning er erkjennelse av ansvar og gjenoppretting av urett begått i fortiden, men like viktig er påpeking av urett som begås *i dag*. Fosen-saken var et eksempel på manglende ivaretagelse av samers urfolksrettigheter, noe som bidro til økt mistillit overfor myndighetene. Oppfølging av høyesterettsdommen ble riktignok løst gjennom forlik, men et viktig premiss i forliket – tildeling av erstatningsvinterbeite ut konsesjonsperioden på 25 år – er ennå ikke løst. Samtidig pågår det andre konflikter knyttet til rettigheter til utnyttelse av naturressurser i samiske områder. Den norske kirke har støttet samene

i Fosen-saken fordi dette var et opplagt brudd på rettssikkerheten og urfolksrettigheter.

Den norske har pålagt seg selv et moralsk ansvar (moralisk pliktberer) for å reagere når myndighetenes ikke ivaretar menneskerettighetene. Kirkemøtet i 2024 vedtok at

Kirken skal holde staten (den juridiske pliktbereren) ansvarlig for å beskytte og oppfylle menneskerettighetene. Maktkritikk og beslutningspåvirkning er aktuelle metoder. Kirken skal også styrke rettighets-holdernes evne til selv å kjempe for sine rettigheter.⁹

Det samme kirkemøtet vedtok også at arbeid med urfolksrettigheter skal prioriteres i kirkens menneskerettighetsarbeid:

Brudd på urfolks rettigheter Den norske kirke har et særlig ansvar for å løfte fram urfolks rettigheter generelt, og det samiske folks rettigheter spesielt. Nesten alle verdens urfolk har opplevd menneskerettighetsbrudd, ofte gjennomført av staten og storsamfunnet de er en del av. Den norske kirke har i de senere år tatt et oppgjør med sin egen historiske rolle og overfor det samiske folk. Den forsoningsprosessen som har begynt, må videreføres i et sterkt engasjement for urfolks rettigheter, nasjonalt og internasjonalt, gjennom å bidra til at brudd på urfolks rettigheter ikke fortsetter.¹⁰

Påpeking av menneskerettighetsbrudd som den norske staten er ansvarlig for, er en del av kirken arbeid med sannhet og forsoning. Rettighetsarbeidet omfatter også støtte til rettighetsforkjempere. Et godt eksempel på dette er da Trefoldighet – freds- og forsoningskirken i Oslo åpnet sine dører for samisk ungdom som demonstrerte mot vindmøllene på Fosen. I denne saken var også kirkens ledere tydelige i offentligheten i sin kritikk av regjeringens manglende oppfølging av høyesterettsdommen. (Tiltak 19 – 20)

Mellomkirkelig råd har foreslått en sak om rasisme til Kirkemøtet i 2026. Saken vil omhandle rasisme i bred forstand og inkludere fordommer og usaklig diskriminering av ulike grupper, også samer og nasjonale minoriteter. En slik sak skal ha et særlig fokus på barn og unge. (Tiltak 21)

Mellomkirkelig råd tok initiativ til at Kirkelig dialogsenter i Oslo utviklet ressursen - *sier vi*, primært beregnet på konfirmantlærere. Opplegget er videreutviklet og finnes nå også i en skoleutgave. Dette materialet har fått svært god omtale og er mye brukt i kirkens arbeid med barn og unge, og nå også i skolen. Oppleggets utgangspunkt var antisemittisme, islamofobi og antisiganisme (fordommer mot Rom), men kan med utbytte også brukes i undervisning om rasisme og fordommer rettet mot andre grupper.¹¹ (Tiltak 22)

2.3.8 Økumenisk og internasjonalt og samarbeid

⁹ KM 09/14 Den norske kirke og menneskerettighetene [«Sdo AMNavn»](#)

¹⁰ Vedtak i KM 09/14 Den norske kirke og menneskerettighetene [«Sdo AMNavn»](#)

¹¹ [Siervi](#)

Den norske kirke er på ulike nivåer engasjert i Nasjonaljubileet, mye skjer regionalt og lokalt. På nasjonalt nivå er Kirkerådet med i en økumenisk arbeidsgruppe i regi av Norges Kristne Råd. Den norske kirke har som majoritetskirke et særlig ansvar for å løfte fram samer, kvener/norskfinner og skogfinner i forbindelse med Nasjonaljubileet. Historien om Norge i tusen år er en historie om hvordan kristendom og kirkeliv var med på å skape et godt og demokratisk velferdssamfunn, men det er også historien om majoritetsbefolkningens undertrykkelse av minoriteter. Den norske kirke bærer sin del av ansvaret for historiens skamletter. Det kan dessuten være relevant å undersøke eventuelle ideologiske sammenhenger mellom fornorskingspolitikken og gjenopptakelsen av olsokfeiringen på 1900-tallet. Statsråd og senere biskop V. A. Wexelsen var en sentral aktør i begge deler.

I 2025 er det nasjonalt utvandrerjubileum, og i denne forbindelse er det naturlig å også problematisere at norske utvandrere til Nord-Amerika bidro til å fortrenge urbefolkningen. Dette er en tematikk våre søsterkirker i USA og Canada er opptatt av, og det kan være aktuelt å lage et arrangement sammen med noen herfra i forbindelse med jubileet neste år. I 2026 er årstema for Nasjonaljubileet «Slekt og samfunn» og i 2027 er det «Tilhørighet. Samiske miljøer» og det er naturlig at Den norske kirke engasjerer seg i dette. (Tiltak 23).

Sannhets- og forsoningskommisjonene i Sverige og Finland forventes å avslutte sine arbeider innen utgangen av 2025, og det er aktuelt å følge opp dette i samarbeid med søsterkirkene.¹² Samisk kirkeråd har et godt og nært samarbeid med de nordiske kirkene. (Tiltak 24)

Samisk kirkeråd har i en årrekke deltatt i Kirkenes verdensråds urfolksnettverk. Dette er et viktig fellesskap med urfolk i ulike deler av verden, ikke minst for å lære om forsoningsprosesser i andre land. Erfaringer fra Sør-Afrika, Canada, Brasil og andre land har gitt inspirasjon til forsoningsarbeidet i Den norske kirke. (Tiltak 25)

4. Organisasjons- og demokratiutvikling

4.1 Kvensk/norskfinnsk kirkeliv

Kirkemøtet erkjenner at det trengs mer kunnskap om kvener/norskfinner og skogfinners historie, språk, kultur, tradisjon og trosutøvelse. Slik kunnskap er en forutsetning for forsoningsarbeidet. Det må arbeides systematisk for å finne gode strukturer for samhandling med kvener/norskfinner og skogfinner for å finne måter å romme deres tradisjoner og behov i kirke- og menighetsliv. Kirkemøtet ser fram til å få en sak om dette på Kirkemøtet i 2025.¹³

¹² I rapporten til Sveriges Sannhetskommisjon for tornedalinger, kvener og lantalaiset vies Svenska kyrkan betydelig oppmerksomhet, og kommisjonen formulerer et eget oppfølgingspunkt for Svenska kyrkan

¹³ Vedtak i KM-sak 12/24 Sannhet og forsoning

Kirkemøtet i år var tydelig på at det må etableres strukturer for kvensk/norskfinsk kirkeliv. Arbeidsgruppen med mandat til å fremme forslag til Kirkerådet om oppgaver og sammensetning av et nasjonalt organ for kvensk kirkeliv, leverte sin innstilling og utredning i april. Dette var for seint til å tas med i saken til Kirkemøtet. Etablering av et nasjonalt organ for kvensk kirkeliv var en klar føring ved oppnevningen av arbeidsgruppen. Utredningen inneholder forslag til hvordan et slikt organ kan etableres, inkludert mandat, sammensetning og etablering av en kategorialmenighet for å operasjonalisere valget til det nasjonale organet.

Kirkerådet drøftet saken i sitt møte 20. – 21. september og vedtok bl.a.:

2. Kirkerådet bekrefter nødvendigheten av å etablere et nasjonalt organ for kvensk/norskfinsk kirkeliv. Dette vil bidra til å synliggjøre og styrke kvensk/norskfinsk kirkeliv, til glede og velsignelse for hele Den norske kirke. Kirkerådet vil fremme en sak for Kirkemøtet så raskt det er praktisk mulig.
3. Kirkerådet vil drøfte forslagene i rapporten og gjennomføre nødvendige konsultasjoner, drøftinger og eventuelle høringer, i utarbeidelsen av en sak til Kirkemøtet. Læstadianske forsamlinger som har sin tilknytning i Den norske kirke skal involveres i det videre arbeidet. Denne må gis prioritet i Kirkerådets arbeid, og hensyntas i budsjettprosessen.¹⁴

Arbeidsgruppens forslag krever videre refleksjoner og utredninger som omhandler ekklesiologiske, juridiske og økonomiske forhold. Det kan også være nødvendig å sende noen av forslagene på høring. Dette vil måtte ta noe tid. Derfor foreslås det i handlingsplanen at det opprettes et *midlertidig* nasjonalt utvalg/råd for kvensk/norskfinsk kirkeliv, og at 2025 brukes til å utrede og avklare forslagene i arbeidsgruppas utredning. For å forankre det videre arbeidet foreslås det at Kirkerådet innbyr til en kvensk/norskfinsk kirkelivskonsultasjon.

4.2 Samisk kirkeliv

Samisk utvalg leverte sin rapport i mars. Forslagene i rapporten som handler om å styrke rekruttering av samisk ungdom til kirkelige utdanninger og tjenester og behov for kompetanseheving innen samiske språk, kultur og åndelighet, er tatt med i handlingsplanen for 2025. (Tiltak 29)

Rapporten inneholder også forslag til organisering av samisk kirkeliv, bl.a. etablering av nye kategorialmenigheter og økt samisk representasjon i kirkens demokratiske organer. Etter 2017 er ikke Den norske kirke lenger en del av staten og dermed heller ikke lenger bundet at de urfolksrettigheter staten har forpliktet seg til å ivareta. Utvalget foreslår at kirken skal videreføre sine tidligere forpliktelser ved å ta disse inn i Kirkeordningen. Alt dette er forhold som krever videre refleksjoner og utredninger av ekklesiologiske, juridiske og økonomiske forhold. Det er også aktuelt med høringer, noe som vil måtte ta noe tid. Det foreslås derfor å bruke 2025 til å avklare og ta stilling til utvalgets forslag. (tiltak 31)

¹⁴ [Protokoll Kirkerådet 20.09.2024](#)

Økonomiske/administrative konsekvenser

Tiltakene i handlingsplanen for 2025, som går ut over de ordinære budsjettene i Kirkerådets avdelinger, beløper seg til **totalt kr. 1 500 000** fordelt på følgende tiltak:

Tiltak	Budsjett 2025	Følger 2026 - 27
Konsultasjon med teologiske utdanningsinstitusjoner	115 000	
Kvensk/norskfinsk kirkelivskonsultasjon	300 000	
Etablering av midlertidig kvensk/norskfinsk utvalg/kirkeråd	100 000	Permanent utvalg/råd
Nettsider om kvensk kirkeliv	50 000	
Kvensk - oversettelse bibeltekster: forprosjekt	350 000	Sjekk offentlige midler
Prosjekt om skogfinsk historie, kultur og kirkeliv	100 000	
Forsoningshandling / gudstjeneste	100 000	Må følges opp med nye tiltak
Forsoningsteologi	85 000	
Ressursmaterieell og pilotprosjekt om lokalt forsoningsarbeid	250 000	Må følges opp med flere tiltak
Utvandrerjubileet og urfolkstematikk (seminar/gjester)	50 000	Særlig 2027: Samiske miljø
SUM	1 500 000	

Samisk Kirkeråd har bedt om ekstra midler i sitt avdelingsbudsjett til Samiske Kirkedager 2025.

Kirkerådet/Nord-Hålogaland bispedømmeråd engasjerte i 2024 Tore Johnsen i en 50 % stilling som spesialrådgiver i to år for å arbeide med «sannhet og forsoning». Denne ressursen ligger inne i budsjettet for 2025.

Bibelselskapet har søkt om 3,3 mil. kr. av Kirkerådets tilskuddsmidler for 2025 (Gruppe 3).

Det bør undersøkes om det er mulig å søke offentlig støtte til språkarbeidet, jfr. Stortingets nylige vedtak om styrking av språkkompetanse.

I kapittel 2.2. er det redegjort for en alternativ prioritering og forslag til aktivitet innenfor en kostnadsramme på kr 500.000,-.